

Жабраил — дуьньядин чемпион!

И мукьва Болгариядин меркез София шегерда азаддиз кьур-шахар кьунай жаванрин арада дуьньядин кIвенкIвечивал патал акъажунар кьиле фена. Ана лезги пагъливан Жабраил Гъажиев тафаватлу хъана. Ам вад сеферда гьасирдал экъечIна. Вичи тухвай 5 бягьсиникай азаддиз кьуршахар кьунай Ахцегьрин школадин тербиячи Ж.Гъажиева 4 бягьс вахтунлай вилик куьтягъна.

Акъажунрин финалда 74 килограммдин заланвилай экъечIзавай Жабраил японви пагъливан Р.Камиядин винел 4:0 гьисабдалди гъалиб хъана. Жабраилаз нубатдин агалкъун чна рикIин сидкъидай мубаракзава!

ШИШИ ДУЬНЬЯ

Ахтынская районная общественно-политическая газета

“НОВЫЙ МИР”

1928-йисалай акъатзава. №34 (8846), арбе. 24-август, 2022-йис.

Къимет 10 манат

12+

РФ-дин кьилин яржарикай сад

Гьар йисан 22-августдиз чи уьлкведа РФ-дин Государстводин пайдахдин Югъ кьейдзава. Ам Россиядин Федерациядин Президентди 1994-йисан 20-августдиз акъудай «РФ-дин Государстводин пайдахдин Йикъан гъакъиндай» 1714-нумрадин Указдин бинедаллаз тайинарнава. 1991-йисан 22-августдиз Москвада Лацу Къвалин винел сифте яз пуд рангуникай ибарат тир Россиядин пайдах официалъный кьайдада хкажна.

Къе Россиядин пайдах — «государстводин триколог» — РФ-дин гербдихъ ва гимндихъ галаз санал уьлкведин кьилин яржарик акатзава. Чи уьлкведин пайдах лацу, вили ва яру рангарикай ибарат я. Адан гьар са рангунихъ вичин мана-метлеб ава. ИкI, лацу рангун — азадвал, вилида — Россиядиз куьмекзавай Богородица, яруда — уьлкведин кьудратлувал лишанламишзава.

Чи уьлкведа Государстводин пайдахдин Югъ ял ядайди туштIани, 22-августдиз РФ-да сувариз талуку хейлин серенжемар кьиле тухвана. Триколог сифте яз арадал гъайиди 1-Петр яз гьисабзава. Гьеле 1705-йисан 31-январдиз ада уьлкведин лацу, вили ва яру рангунин пайдахдин гъакъиндай Указ акъудна ва ам алишверишдин вири гимийрал хкажунин буйругъ гана. Амма чи уьлкведин пайдахдиз 1896-йисуз официальный статус гана.

РЕСПУБЛИКА ДАГЕСТАН
АДМИНИСТРАЦИЯ МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
«АХТЫНСКИЙ РАЙОН»

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

15.08.2022г.

№196

О СОЗДАНИИ МУНИЦИПАЛЬНОГО КАЗЕННОГО УЧРЕЖДЕНИЯ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ДЕТСКОГО САДА «ЛАСТОЧКА»

Руководствуясь Федеральным Законом от 12 января 1996 года № 7-ФЗ «О некоммерческих организациях», Федеральным Законом от 06.10.2003 № 131-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации», Федеральным Законом от 29.12.2012 № 273-ФЗ «Об образовании в Российской Федерации», Положением о регламенте (порядке) принятия решений о создании, реорганизации, ликвидации муниципальных предприятий и учреждений в муниципальном районе «Ахтынский район», решением Собрания депутатов МР «Ахтынский район» №V-СД-31-8 от 26.11.2014г., на основании решения Собрания депутатов МР «Ахтынский район» №VII-СД-19-7 от 09 августа 2022г., руководствуясь Уставом МР «Ахтынский район», **ПОСТАНОВЛЯЮ:**

1. Создать муниципальное казенное учреждение дошкольного образования детей детский сад «Ласточка» (сокращенное наименование: МКУ ДОД «Ласточка»). Юридический адрес: РД, Ахтынский район, с. Ахты, ул. Галиба Султанова, д.1.
2. МКУ ДОД «Ласточка» приступить к осуществлению своей деятельности с 01 сентября 2022 года.
3. Функции и полномочия учредителя от имени МР «Ахтынский район» осуществляет администрация МР «Ахтынский район».
4. Определить основным видом

деятельности создаваемого учреждения дошкольное образование детей.

5. Установить предельную штатную численность работников МКУ ДОД «Ласточка» в количестве 28,5 единиц.

5.1. Исполняющей обязанности заведующей на период до проведения конкурса назначить Гасанову Фариду Амраховну.

6. И.о. руководителя финансового управления администрации МР «Ахтынский район» предусмотреть финансовые средства на обеспечение деятельности МКУ ДОД «Ласточка».

7. Отделу экономики и земельно-имущественных отношений администрации МР «Ахтынский район» провести мероприятия по закреплению за создаваемым учреждением недвижимого имущества.

8. Утвердить перечень мероприятий по созданию МКУ ДОД «Ласточка» согласно приложению к настоящему постановлению.

9. Опубликовать настоящее постановление в районной газете «Новый мир» и разместить на официальном сайте администрации МР «Ахтынский район».

10. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на заместителя главы МР «Ахтынский район» В.А.Агасиева.

Врио главы МР «Ахтынский район» В.А. АГАСИЕВ

ГЕРЕЙХАН ПАЛЧАЕВАН – 90 ЙИС!

Халис ватанперес тир

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Герейхан Абдулмуминович Палчаев – Дагъустанда культурадин бажарагълу деятелрикай сад. Лезгийрин машгъур кинорежиссёр, журналист, писатель, республикада документальный сифте кинофильмайрин автор. РД-дин «Лацу дурная» фондунин тешкилатчи ва сифте председатель, «Дагъустандин уьмуьр» газетдин кьилин редактор, Махачкъала шегьердин администрациядин кьилин советник, РД-дин культурадин лайихлу работник... – адан къуллугъринини лайихлувилерин дережаяр мадни къалуриз жеда.

Герейхан Палчаев 1932-йисан 10-июндиз Ахцегъа медени, зегъметкеш Чехи хизанда дидедиз хъана. Дяведин четин йисара гьеле Ахцегьрин машгъур школада Келзаваз ада чкадин Агъасиеван тIварунихъ галай колхозда гъакъисагъ зегъмет ЧIугуналди вичи-вич бедендиз ва руьгъдиз мягъкем, гележег авай дирибаш жегъил тирди малумарна. Гъавилай адаз «1941-1945-йисарин Ватандин ЧIехи дяведа гъакъисагъвилелди зегъмет ЧIугунай» медаль гана.

Юкъван чирвилерин школа агалкъунралди куьтягъай ва СА-дин жергейра намуслувилелди къуллугъна хтай зигъинлу жегъил Ленинград (гилан Санкт-Петербург) шегьердин Госуниверситетдин журналистикадин факультетдик экечIна. 1955-йисуз анаг агалкъунралди куьтягъна, жегъил журналист яз хайи ватандиз хтай Герейхана вичин пешекарвили рехъ Избербаш шегьердин «Нефтяник» газетдин литсотрудниквили кьуллугъдлай башламишна. Ахпа адакай «Дагъустандин комсомолец» газетдин спортдин месэлайрал машгъул отделдин заведующий хъана. 1960-йисуз Г.А.Палчаевал – яратмишунрин карда вичин

къетIен фикир, алакьунар авай жегъилдал – Дагъустандин телевиденидин цIийиз ачухнавай студиядин редакторвили жавабдар къуллугъ ихтибарна. Ина журналист ва редактор яз намуслу зегъмет ЧIугур дуьз цIуд йисан къене иллаки хъсандиз ачух жезва адан алакьунар, бажарагъ. Адан гъиликай хкатай 40 лай виниз кинофильмаяр, гъа гьисабдай яз «Нарт», «Яру Дагъустандин югъ», «ХХ асирдин Гомер» (тIвар къунвай эхиримжидай 1969-йисуз адаз ДАССР-дин Министррин Советдин Къарардалди республикадин Гьамзат ЦIадасадин тIварунихъ галай премия гана) документальный фильмаяр вирибуру пара хушдиз къабулна.

1970-йисуз Герейхан Палчаев Дагъустандин культурадин министрдин заместителвиле тайинарна. Ина ада бажармишай проектрикай сад – Феликс Астратъянцахъ галаз санал республикада сифте яз аслу тушир ва вичихъ Дагъустандин са жерге районрани (сифте яз Ахцегъа «АТВ» телестудия ачухна, къени кардик ква) гегъенш сеть авай «Платан» телестудия тешкилун я. Гъа са вахтунда ада хуси кьил кутуналди Дербентда, Ахцегъа ва республикадин бязи маса райцентрайра художественный ва музыкальный школяр ачухна. КПСС-дин Дагъустандин обкомдин къуллугъчи яз, республикада культура ва искусство вилик тухуник еке пай кутуна: Дагъустанда Бурятиядин, Таджикистандин, Къаракалпакиядин ва маса республикайрин литературадинни искусстводин йикъар тухвана, халкъарин милли манийринни музалатрин фестивалар тешкилна ва икI мад. Республикадин экономикадин, яшайишдин ва культурадин уьмуьрда активнийдаказ иштиракунай ва ДАССР-дин 60 йисан юбилейдихъ галаз алакьалу

яз, 1981-йисан 13-январдиз ам ДАССР-дин Президиумдин Верховный Советдин Гъуьрметдин грамотадиз лайихлу авуна.

Уьмуьрдин эхиримжи йисара Герейхан Палчаева лайихлу пенсияда аваз, Махачкъала шегьердин кьилин Консультативный советдин председателдин заместителвили, меркездин мэрдин ва «Дагестанская жизнь» газетдин кьилин редактордин меслятчивилин (советник) везифаяр тамамарзавай. Зурба ватанперес ва халис ахцегъви яз, ада райондин важиблу саки вири мярекатра активнийдаказ иштиракдай, культурадин ва спортдин межлисар тешкилдай. Адан агалкъунрикай яз, Махачкъаладин администрацияда «Ахты» тIвар алаз культурадин ва мергъяматлувилин общество тешкилун ва вичел чан аламай къван вахтунда адаз регъбервал гун къалуриз жеда. И проектдин кьилин мурад районгъилияр хийир-шийирда сад-садав агудун, КIевевайдан гъил къун, дидед ЧIал ва бубайрин хъсан адетар хуьн, акьалтзавай несил ватанпересвили руьгъдаллаз тербияламишун тир.

Хайи ватан тир Ахцегьрин виликан баркаллувал арадал хкунин мураддалди рикI куз кхъена, вичин пенсиядихъ чапдай акъудна ватангъилийрин арада чукулурай «Это вам, земляки!» тIвар алай надир камаллу ктаб – им, якъин, ада чаз, несилриз, тур веси я. 2010-йисуз Герейхан Палчаев чи арадай акъатуникди (вич Аллагъдин рагъметдик кваз хъуй) ада тешкилай «Ахты» кIватIални, гъайиф хьи, гуьгъуьнай кьил къадай кас тахъана чкIана. Г.А.Палчаеван тIварцIихъ яна, ам цIийи килелай арадиз хкиз хъанайтIа пара хъсан кар жедай. Эхъ, лезги халкъ, хайи ватан ва ватангъилияр патал яшамаш хъайи зурба журналист ва общественный деятель халкъдин рикIелай алатдач. Хъсан я, адан КIвачихъ Ахцегъа куьче янава. Ахцегьрин телевидениени (АТВ) Г.А.Палчаеван тIварунихъ янайтIа рагъметлудан руьгъ рази жедай.

КЦСОН: ИГЪТИЯЖЛУБУРУЗ ЯШАЙИШДИН КЪУЛЛУГЪ ХЪСАНАРЗАВА

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Малум тирвал, эхиримжи вахтунда РД-дин Гьукуматдин, кьилди къачуртла, зегьметдин ва яшайиш вилик тухунин рекъай министр Абдурагьман Магьмудован къетлен гуьзчивилик кваз республикада чкайрал жемьтдиз яшайишдин рекъай тамам къуллугъар авунин Центрайрин (КЦСОН) кIвалах РФ-дин 2013-йисан 28-декабрдиз къабулай 442-нумрадин «Об основах социального обслуживания граждан в Российской Федерации» Закондив къадайвал къайдадиз хъизва, коррупциядин манадин нуксанрин вилик пад къаз алахъзава. Ахтармишунрин нетижада Махачкъала, Дербент шегьерин ва са жерге районрин Центрайрин директорар дегишарнава... И мукьва чун Ахцегь муниципалитетдин ГБУ КЦСОН-диз мугьман хъана. Директорвилини везифаир ина ЗУГЪРАБОВ Гьажегъа Жабраиловича кьиле тухузва.

Алай вахтунда Центрдin умуми коллектив 114 касдикай ибарат я, адакай 65-да яшлу ва набут 600 касдиз къуллугъзава. Центрда игътияжлубуруз гъар жуьре къуллугъар авунин 6 отделение – хел кардик ква. Абурукай пуда яшлу ва набут ксариз чпин кIвалера, сада игътияж авай яшлубурузни набутриз йикъан береда Центрда къуллугъзава (тIуьн гузва, секинарзава, рикI аладардай крарал машгуларзава), са отделение чкайрал фена гзаф аялар авай хизанриз куьмекар авунал ва садни яшайишдин лап тади куьмекдин къуллугърал машгул я.

Материалринни алатрин базадикай, зегьметдин къулай шартIарикай рахайтIа, шикаятдай кар авач: герек тир вири алатрални тадаракрал таъмин я. Гьафтеда киш, гьяд квачиз, амай вири йикъара 32 касдиз тIуьн-хъун гудай, абуруз гьакI чпелай алакьдайвал портал машгул жадай (гъар жуьре тренажерар авай спортзал ава), гьакI психологдин, юристдин ва герек маса куьмекар гудай мумкинвилер ава. Центрдin прокатдин пунктунай игътияж авай

набутриз пулсуздаказ махсус ходунокар, коляскаар, костылар гузва (ихтилат кватай чкадал лугъун, кIвалера лазим тушиз гьа ихътин шейэр амай дуьшуьшра абур и Центрдиз вахгайтIа хъсан я).

ИкI, 2022-йисан сифте паюна Ахцегь КЦСОН-дин коллективди районгъилириз санлай 109671 къуллугъ авуна, чпиз яшайишдин къуллугъдин игътияж авай ва яшамин хъунин къабилвилер сергьятламиш 1343 касдиз, гьа жергедай яз 263 аялдиз гъар жуьре куьмекар гана.

Центрда кардик квай вири хилерай къуллугъар хъсанарунихъ галаз санал, гьакI ина муьштерийрин мумкинвилерин дережа кхажунин, яни абуруз алава къуллугъар тешкилуни мураддалди финансрин алава такъатар желб тавуна инновационный цийи кве технология тешкилнава: кIвалера яшайишдин къуллугъ авунин хиле бинедаллаз «Халкъдин милли культурадин ва яратмишунрин чешмейриз дикъет» ва яшайишдин тади куьмекдин хиле бинедаллаз «Чехи яшарин гражданриз ва набутриз медицинадини тади куьмек». Са гьихътин ятIани азар-

дин, бедбахтвилини дуьшуьшдик акатунин, набутвилини ва чIехи яшарин нетижада чпивай чеб идара ийиз тежезвай кьилди ксар, гъар жуьре себебрикди яшайишдин четин гьалара гьатнавай хизанар ва гьакIни наркоманар, алкоголикар, игроманар ина гьукуматдин къетлен къаюмвилик кутаза.

– Гьажегъа Жабраилович, идарада мумкин тир коррупциядин вилик пад къадай, гражданриз яшайишдин шартIар хъсанардай, абурун игътияжар хуси къуватралди таъминардай мумкинвилер тешкилун патал куьне гьихътин серенжемар къабулзава?

– Коррупциядиз акси серенжемин сергьятра аваз чна коллективда мумкин тир гъар жуьре чуьруькарни шартI алай месэлаяр алуудунин мураддалди «о конфликте интересов» тIвар алаз кIвалахдин цийи къайда къабулна, адахъ галаз вири къуллугъчийр танишарнава. Коррупциядиз акси комиссиядин къурулуш цийи хъувунва. Яшлубурузни набутриз чкайрал – кIвалера ийизвай яшайишдин къуллугърин ери ахтармишдай комиссиядин кIвалах активламишнава. Къуллугъчийрин гъар йикъан кIвалах къалурзавай журналар гуьзчивилик ква. Ахтармишунрин нетижада са куьруь вахтунда чпиз яшайишдин къуллугъар талукъ тушир 20 кас дуьздаз акъулдна ва абурун чкадал гьакъикьатдани игътияжлубур тайинарнава.

Игътияж авай гражданриз яшайишдин къуллугъар авунин чи вири кIвалах жемьтдиз ачухдаказ акун патал ам чи официальный сайтдал, соцсетдин «телеграмм», «одноклассники», «в контакте» каналра эцигзава. И кар патал махсус къуллугъчи ава. Исътда чи вилик квай месэла – яшайишдин къуллугъар гьакъикьатдани чпиз гьахътин игътияж авай ксарив тамавилелди агакьарун я. И карда чаз СП-рин, иллаки чкадал чи къуллугъчийр алачир Калукрин, Хкемрин, Чеперин хуьрерин администрацийрин патай куьмек кIанзава...

ТЕРБИЯДИН МЕСЭЛАЙРАЙ

Бубаяр патал жува-жув тухунин асанти къайдаяр

М.НАРИМАНОВ, журналист-педагог, РД-дин культурадин лайихлу работник

Гъар са бубадин кьилин мурад жуван аял лайихлу инсан яз тербияламишна чIехи авун я. Имни акI лагъай чIал я хьи, буба вични вири патарихъай чешнелуди хъана кIанда. Хъихъ галаз умуми чIал жагъуриз алахъунни важиблу я. ГьикI лагъайтIа чи вилик маса бубайрин мисалар гва. Агъадихъ чна бубайриз талукъ яз практикада ахтармишнавай са шумуд меслят гузва.

Вахт – им вири я. Аял бахтлуди яз чIехи хъун патал адан патав гъар йикъан кьилий-кьилиз буба хъана кIанда. Аялдихъ галаз гъар нянин вахт кечирмишайтIа, хъсан я. И вахтунда ада, адет яз, таб кIелзава ва я компьютердал къугъвазва. Им гъар кишдин юкъуз аялдиз игрушка маса къачуна ам машгулардайдалай менфятлу я.

Аялдихъ галаз жуван агалкъунрикай ва дердийрикай суьгьбет ая. Куьн жуван аялдин душман ваъ, союзник (терефдар) я. Вичин бубадиз са мус ятIани рапар ягъуникай, мичи чкадихъай кичIе жез хъайиди ва исътдани икI давам жезвайди чизвай аялди а кар къатIузва хьи, зайифвилер вири инсанриз хас я ва и кардихъай регъуь хъунин гереквал авач.

чирун важиблу я. И кар кьилиз акъудиз хъайитIа, адаз инсанрин арада авай алакьар квел бинеламиш жезватIа чир жеда.

Жуван аялдивай чирвилер къачу. «Аялрив инструкция гилигъавач» гафар лугъун чIехибурун патай виридалайни гзаф чIанвай ягъалмишвал я. Амма гьакъикьат масад я. Фу нез кIанзавайла, теквал гьиссзавайла, кичIе хъанвайла абуру квез идан гьакъиндай лугъузва эхир. Эгер аялдиз са вуч ятIани кIанзаватIа, абуру квез идакай хабар гузва, амма гьамиша гафаралди ваъ. Галатун, себебсуздаказ хъел акатун, гьам-хажалат чIугун – вири ибур бубадиз аялди вич авай гьаларикай хабар гудай жуьреяр я. Иллаки и вахтара адаз дикъетдивди яб це.

Жуван аялда хъсан крар жагъура ва абурай адан тарифар ая. Тарифар авун инсан вилик тухунин кьилин къуват я. За жуван аялдиз ам математикадай халис ас я лугъуз тестикъарзавай, вучиз лагъайтIа заз а кар чизвай хьи, адавай вичин жибинда авай пулдихъ шумуд игрушка къачуз жедагIа гьисабиз алакьдай. Гьавилай адаз школада кIелзавайлани математика чириз лап регъят тир. Витаминрал ацIур ийидайдалай аялдин лайихлувилер датIана гьисаба кьун хейлин хийирлу я.

Аялриз векъидаказ рахадай ихтияр гумир. Абуруз масадбурун гьиссер къатIуз, инсанриз салам гуз, са гьихътин ятIани агалкъунар къазанмишайбуруз и кар мубарак ийиз чир хъана кIанда. Аялдиз хуш рафтарвализ, чарадан гьиссер гьисаба кьун герек тирди

Квез куь аял гьихътинди ятIа, гьа гьахътинди яз кIан хъухъ. Аялдиз вич са гьихътин ятIани агалкъунрай ваъ, ам гьакI ава лагъана кIанзавайди чир хъайила, адан руьгъ секин жеда. Идан куьмекдалди ада адетдиндалай хъсандиз кIелда, кудад, къугъвада, кIвале куьмекар гуда. Аялдикай гьихътин пешедин иеси хъайитIани (муаллим, духтур, фяле ва икI мад), адаз а кар чир хъун лазим я хьи, вич буба патал гьамиша виридалайни багъа кас яз амуькъда.

Бубавал – им куьн патал кьилинди я. Куьне уьмуьрда кьилинди аялар тирди къатIайла, чилел яшамин хъанвай гъар са сят куьн патал манадив ацIуда. Мадни важиблуди а кар я хьи, им куьне уьмуьрда къабулнавай виридалайни дуьз къарар жеда.

ЧИР ХЪУН ХЪСАН Я

КуручIар ва сарар сагълам-бур хъун патал, тIуб оливкадин ягълудик кяна, куручIриз массаж авун меслят къалурзава.

Вилин кьекъебар дакIуна квал акатнавайла, афнийрин 1,2 стаканда авай чкалрал 1,2 стакандин къадарда авай ргъзвай яд иличда ва аниз 1,2 чайдин тIуруна авай хуьрекдин сода вегъена, 30 декъикьада кIевирна тада. Ахпа ам куьзна, чимивал кумаз, памбаг кьежирна, йикъа кве сеферда 10-15 декъикьада вилин кьекъебар

эцигда.

Кьел грибок азардин душман я. Эгер куь гьилерик, кIвачерик грибокдин азар кваз хъайитIа, агъадихъ галай рецептдикай менфят къачу: 3 литр кудай циз хуьрекдин пуд тIуруна авай кьел вегъена цIурурда, ахпа ам куруниз цана, са тIимил марганец вегъена, аник яд рекъидалди кIвачер ва я гьилер кутада. Са шумуд сеферда авур ихътин процедуради грибокдин азар михъиз квадарда.

СУБСИДИЯР ГУДА...

Федеральный цийи проектдал асалу яз Федеральный Гьукуматди картуфар ва маса салан майваар гьасилзавайбуруз агротехникадин серенжемар кьиле тухудайла субсидияр гун фикирдиз къачунва. Салан майваар гьасилуниз талукъ федеральный проект 2023-йисалай эгечIна уьмуьрдиз куьчурмишдайвал я. Ихътин куьмек асул гьисабдай ачух цавун кIаник салан майваар гьасилзавай ксарив агакъда. Нетижада 2030-йисуз уьлкведа картуфар гьасилун 18, салан майваар гьасилун – 20 процентдин артух жеда. Идалайни гьейри, Россияда гележегда селекция ва тумчивал вилик тухунизни фикир гудайвал я. Вири и серенжемери суьрсетдин рекъай чи уьлкведин хатасузвал таъминардай мумкинвал гуда.

ВИЛИК ПАД КЪАДА

И мукьва РД-дин Гьукуматдин Кьилин заместитель М.Телякавован регьбервилик кваз Хуьруьгрин хуьре авай Жумь мискIин (ам федеральный метлебдин культурадин ирсинин памятник яз гьисабзава) арадал хкунин месэлаяр веревирдна. Вице-премьерди къейд авурвал, и чка аварийный гьалда ава. Хуьруьгрин Жумь мискIин чкайтIа, адан патарив гвай кIвалериз ва яшайишдин объектриз зарар хъун мумкин я. Хуьруьн мискIин чкIунин вилик пад къадай серенжемирив жезмай кьван фад эгечIун патал са йисан вахтунда тарихдин и памятник Дербентдин гьукуматдин тарихдинни архитектурадин ва археологиядин музейдин –

заповедникдин ихтиярда вугун теклифна.

Хуьруьгрин мискIин чкIунин вилик пад къадай кIвалахар тухунин фикирдин тереф РД-дин Кьил Сергей Меликовани хвена. Ада и месэла жезмай кьван фад гьалун патал музейдин бюджетдилай къецепатан пулдин такъатралди ремонтдин кIвалахар башламишунин тапшуругъ гана. Къейдин, мискIин вахтуналди Дербентдин музейдин иштиярда вугун тайин кIвалахар кьиле тухунихъ галаз алакьалу жеда. Эхиримжи вахтара гужлу марфар къвана патав гвай дагъдай авахъай ятарин таъсирдик вич къвалал алай Жумь мискIиндин минарадин чин патан тайин чка чкIанва.

Мегъарамдхуьруьн районда – суперинтенсивный ичин багъ!

Чи корр.

И йикъара Мегъарамдхуьруьн райондиз киле РД-дин Гьукумат-дин Кьилин заместитель Нариман Абдулмуталибов авай гьукумат-дин делегация мугьман хъана. И вахтунда вице-премьердихь РД-дин хуьруьн майишатдин министр М.Аджеков, РД-дин «Мин-мелиоводхоз» ФГБУ-дин регъбер З.Кьурбанов ва республикадин балугьрин майишатдин Комитетдин регъбердин врио В.Руденко галай.

технологиядиз, дугунардай автоматламишнавай кьурулушдиз, миянардай шейэр кутадай кьай-дайриз ва цин гьамбарханадиз килигна.

– Им алай аямдин вичин май-данар 140 гектардиз барабар тир суперинтенсивный багъ я. Майи-шатдин умуми майданди 203 гектар тешкилзава. Емишар гьасилун патал ина Европадин алай аямдин технологияр ва дугунин махсус кьайда ишлемишзава. Ичин тарар авай са гектар чили 30-40 тонн

Районда мугьманар муниципальный образованидин кьилин врио Ф.Рагъимханова кьаршила-мишна. Вице-премьер чкадал са жерге майишатрин кьвалахдихь галаз таниш хъана ва чпи идалай вилик РД-дин Кьил С.Меликован тварунал хъвадай ва дугунардай цин месэла гьялуниин патахъай куьмек гунин патахъай тлалабун ракъурай Мугьерган, Кирка, Чепел, Вили Чакхач хуьерин агъалийрихь галаз гуьруьшмиш хъана. Районда вице-премьер Н.Абдулмуталибов сифте «Багъ» КФХ-да инвестициярин проек-тдихь галаз таниш хъана. И майи-шатдин регъбер К.Абасовахь га-лаз санал мугьманар ичерин багъ-да кьекъвена, емишар кьвалтунин

бегьер гузва. И проектдин кьимет 300 миллион манатдилай гзаф я. Чи майишатда 25 кас датIана кьвалахдал таъмин я. Сезондин вахтунда чна 200 кас кьван фялеяр кьазва. И проект чна агалкьунрал-ди уьмуьрдиз куьчуьрмишзава. Чаз квевай чи майишатдиз кьве-дай рекье асфальт тунин месэла-диз килигун тлалабиз кIанзава, – лагъана К.Абасова.

«Багъ» КФХ-дин вилик мукь-вал тир йисара яваш-яваш ин-тенсивный багъдин майдан 500 гектардив агакьарунин месэла акъвазнава. ГьакIни фикирдик ге-лежегда виче 10 агъзур тонн еми-шар гьакъдай гьамбархана эцигун ва емишар сортариз чара ийидай чкаяр тадаракламишун ква.

Соблюдение правил гарантирует безопасность

В.Г.АЛИЕВ,
врио начальника МО МВД
России «Ахтынский»

В связи с развитием туристических услуг в республике повышенным спросом пользуются квадроциклы, трициклы и иные транспортные средства малой мощности для передвижения по бездорожью. Бесконтрольное их использование, без соблюдения требований безопасности, без экипировки, лицами не имеющими определенных навыков вождения и соответствующих водительских прав, создает реальную угрозу жизни и здоровью граждан.

Так, 12 августа 2022 г., примерно 17:00 час. на окраине с.Салта, Гунибского района, жи-

тель г.Москвы, 2003 г.р., управляя квадроциклом «Suzuki», допустил съезд в обрыв высотой 25 метров, где от полученных телесных повреждений скончался на месте.

При использовании выше указанных транспортных средств обязательно следует соблюдать основные правила безопасности:

- не приступайте к эксплуатации квадроцикла, тщательно не изучив руководство по эксплуатации;
- запрещается повышать максимальную допустимую нагрузку квадроцикла;
- проверьте аварийную чеку на руле;
- при езде на указанных транспортных средствах необходимо строго носить мотоэкипировку (мотокомбинезон, перчатки,

шлем и мотоботы).

-запрещается ездить по дорогам общего пользования на питбайках и кроссовых байках, в случае езды по дорогам общего пользования на данных транспортных средствах без ПТС, ваши мотоциклы не имеют право находиться на дорогах общего пользования. Если у вас нет прав, то наказание будет максимально суровым – штраф от 5 до 15 тысяч рублей, за езду без водительского удостоверения мотоцикл задерживается.

Как не стать жертвой мошенников

В связи с участвовавшими в последнее время случаями дистанционного мошенничества, потерпевшими в которых являются жители нашего района, следственная группа МО МВД России «Ахтынский» настоятельно рекомендует придерживаться следующих правил.

Что делать, если вы с ними столкнулись?

Вам позвонили/прислали SMS с неизвестного номера с просьбой о помощи близкому человеку:

- Не впадайте в панику, не торопитесь предпринимать действия по инструкциям неизвестных людей.
- Задайте звонящему вопросы личного характера, помогающие отличить близкого Вам человека от мошенника.
- Под любым предлогом постарайтесь прервать контакт с собеседником, перезвоните родным и узнайте, все ли у них в порядке.

Вам позвонили/прислали SMS «из банка» с

неизвестного номера:

- Не торопитесь следовать инструкциям и отвечать на запрос.
- Не сообщайте персональные данные неизвестным лицам, даже если они представляются сотрудниками банка.
- Проверьте информацию, позвонив в контактный центр банка.
- Незамедлительно обратитесь в правоохранительные органы.

Вам позвонили/прислали MMS или ссылку с неизвестного номера:

- Не открывайте вложенные файлы, не переходите по ссылкам, удалите подозрительное сообщение.
- Используйте антивирусное программное обеспечение для телефонов только от официальных поставщиков.
- Защитите свой телефон, подключите бесплатную услугу «Стоп-клиент».

Оперативно-профилактическое мероприятие «Незаконный мигрант»

Э.Э. МАГОМЕДОВ,
врио начальника МО
МВД России «Ахтынский»,
старший лейтенант полиции

В целях стабилизации миграционной ситуации, повышения эффективности борьбы, предупреждения, выявления и пресечения правонарушений и преступлений в сфере миграционного законодательства в период с 17 по 26 августа 2022 года на территории Республики Дагестан проводится оперативно-профилактическое мероприятие «Незаконный мигрант» третий этап.

Целью проведения данного мероприятия является пресечение незаконного привлечения и использования иностранных работников организациями (рабо-

додателями), перекрытие каналов незаконной миграции и торговли людьми, выявление незаконно пребывающих иностранных граждан, обеспечение правопорядка и миграционной стабильности.

Во избежание недопущения нарушения гражданами РФ, привлекаемыми к трудовой деятельности иностранных работников, а также иностранных граждан, проживающих на территории обслуживания с нарушением сроков пребывания и по недействительным документам, а также с неурегулированным правовым статусом, просим своевременно обратиться в миграционный пункт МО МВД России «Ахтынский» для обеспечения законного нахождения иностранных граждан на территории обслуживания и

осуществления иностранными гражданами законной трудовой деятельности. МО МВД России «Ахтынский» напоминает жителям, что, осуществляя фиктивную регистрацию или постановку на учет иностранных граждан и лиц без гражданства, вы способствуете сокрытию совершения преступлений.

Уважаемые жители, кто располагает какой-либо информацией о незаконном проживании, пребывании или осуществлении трудовой деятельности иностранными гражданами или лицами без гражданства, просим Вас незамедлительно сообщить в дежурную часть отдела полиции по номеру **89288024753** или в миграционный пункт по номеру **8(87263) 23 0 13**.

Алай йисан эвелдилай эгечIна Дагъустандиз са миллион касдилайни гзаф туристар атанва. Абурукай хейлинбур чи республикадиз кьвез им сад лагъай сефер туш. Чи республикада тамашуниз лайихлу чкаяр тIимил авач эхир. Чеб гьеле фадлай инихь машгьурбурулай гьейри, Дагъустанда эхиримжи

вахтара туристивилин цийи маршрутари ахъайзава. Ахъинбурукай яз «Нохо» тIвар алай кьветI, «Лунь» экраноплан, Черкейдин ГЭС, вич Россияда виридалайни екеди тир Дербентдин фонтан кьалуриз жеда.

Къейдин, вири ибур региондин туристивилин картадал пайда хъана са акъван гзаф вахт туштIани, абуру чпел туристрин дикъет желбзава. Дагъустанди туристар неинки анжах са тIебиатдин гуьзелвилелди, гьакI вичин кьадим медениятдин девлетлувилелдини

желбзава. И рекье кьвалахзавай пешекарри тестиьарзавайвал, гележегда Дагъустанда яхдиз сиягъатзавай туристрин кьадар мадни артух хьун мумкин я. Республикадин мугьманри гастротуризмдиз иллаки еке итиж ийизва. Туристивилин коллапси Дагъустандин экономика хкаж хьунизни хьсан таъсирзава.

Чи республикадихь туризм вилик тухун патал еке мумкинвилер ава. КIанзавайди абурукай кардин гъавурда аваз менфят кьачун я.

Жувак гунагь кутамир

"Шерифали бубадин
насиьгатар" ктабдай

Дагьлух вилайтда жемьатдиз хуьрай-хуьруьз кьвез вязер ахъайдай, насиьгатар гудай са камаллу михъи кас хъана. Са сеферда кьуьлуьн никIин жигирдай кIвализ хкведайла, адаз рекьел са кьуьлуьн кьил алаз аквада. Ада ам са патахъ, никIиз хъивегьда. Пакад юкьуз и кар рикIел хтана, «Садан рузу завай масадак кутунин гунагь хъанва, вучин» лугьуз, ам фикирди кьада. Гьа йикъалай кьулуьхъ вязер гъаз жемьатдин виликни эхкьечIдач. «Я стха, вуна чаз мад вязер-насиьгатар вучиз хугузмач?» лугьуз гьалтзавай ксариз эхирни ам кардин гьакьикъат ахъаюниз мажбур жеда.

– Пагь, я кIвал кьени хъайиди, акъван фикирдик акагдай ам вуч гунагь я хьи. А гунагь за жувал кьачузва, анжах вуна насиьгатар гун давамара, – лугьуз, сад алат тийиз хъана.

– ГьакI ятIа, вуна а гунагь жуван хивез кьачузвайди чарчел кхъена зав гиче, – лугьуда ам алат тийиз акурла. Муькуьдани кхъена вугуда. Чара жедач, чар кьултухда туна, хкаж жеда ам жемьатдиз вяз авун патал мискIиндин мимбардиз, гьа са вахтунда гьиссда хьи, кьулуьхъай цIун гьем кьвезва. Акъахна, элкьвена килигайтIа, жемьат гуя цIун кьеняй хьиз ак-

вазва. Аллагь-Таалади ам «Вуча, кьвез Зи гунагь гьакъван гьвечIиз акунани?» – гуя аяндарзава...

Маса са кьиса. Къадим заманада са шегьердин агъалияр пара михьидакъз, гунагь квачиз яшамииш жезвай. Пачагьдин нагъакъан са кар акумнази, инсанрин ах-кьаргъиш галуькиз, ам рекъизвай. Гьа икI, йисан кьене са шумуд пачагь кьена. Пачагьдин тахтуна ацукьдай кас жагъизвачир. Дуьшуьшдай хьиз, паталай атана акъатай са касди, месэладин гьал-агъвалат чир хъана, «АкI ятIа, за ийида кьвез пачагьвал» лагъайла, шегьерэгълийри хвешивилелди разивал гуда. Гьа пакад юкьуз луту пачагьди «Гьар са кIвали-хизанди са киле кьуьл гъана, пачагьдин гьамбарханадал вегь!» – эмир гуда. Вирида гъана вегьиде. Гуьгьуьнни юкьуз «Гила гьарда вичи гьайиди хутах!» лагъайла хутахда. ИкI пачагьди фендигарвилелди инсанрин кьазанмишунрин-рузи сад-садак какахарна девран гьална. Мад шегьерэгълийрин агь-кьаргъишни адахь галуькь хьувунач лугьуда.

Эхь, гуьрметлугьур, гунагьдиз гьвечIи-чIехивал авайди туш, ам тийиз алахъна кIанда. Пак каламра гунагьдинни сувабдин гьвечIи-чIехивилеиз ваь, абур кьвез Ни, гьихьтин чIехи ва кьудратлу Аллагьди (шукур хьуй Вичиз) гузватIа килиг лугьузва.

Дагълух хуърерин месэлайрал дикъет желбна

Хсуси малумат

Вичин яргивал 17 километр тир «Члехи бубайрин рехъ» тIвар алай атлуйрин сиягъатдин ва автопробегдин маршрут Къурагъ райондин Гелхен, Усур ва Хверез хуърерай яна Агъул райондин Рича хуьруз физва. Идакай «Лезгийрин федеральный милли культурадин автономия» тешкилатди хабар гана. ТIвар къунвай хуърериз сиягъатзавай вахтунда мугъманриз 1239-йисан октябрдин эхирда ва ноябрдин эвелра Рича хуьр душмандикай хуьн патал киле фейи инсафсуз ягъунрикай суьгъбетна. Къадардал атайла чеб са акъван гзаф тушир чкадин къушунри саки са вацран вахтунда монголрин чапхунчийриз акси женгер тухвана. Дагъустандин халкъари тухвай игитвили а женгерин гъакъиндай Рича хуьруьн 11-12-асиррин Жумья мискIиндин са цлан къулунал алай къадим кхьинри шагъидвалзава.

Сиягъатдиз экъечIай вахтунда чпел алай парталрал Къиблепатан Дагъустандин халкъарин милли лишанарни алкIурнавай атлуйри стха халкъарин садвал ва Рича душманрикай хвейибур рикIел хкана. Къейдин, и жуьредин серенжем цIи къвед лагъай сеферда

кхиле тухвана. Гележегда ам гъар йисуз тухун фикирдиз къачуна. Мярекатдин иштиракчийрин милли парталар СтIал Сулейманан тIварунихъ галай лезгийрин государстводин музыкадинни драмадин театрдин ва табасаранрин государстводин драмадин театрдин коллективри вугана.

Сиягъатдин маршрут вичихъ тарихдин метлеб авай женгинин ва алишверишдин рекъин пай я. Ам Къиблепатан Дагъустандай яна Закавказьедай адан къилин паюниз физва. Тухвай мярекатдин асул метлеб Дагъустандин чпе кас амачир дагълух хуърерин

месэлада дикъет желбун, чкадин экономика арадал хкун ва туризм вилик тухун тир. Серенжемдин рехъ Рича хуьре куьтягъ хъана. Ина мугъманар дагъвийрин адет тирвал тIуьн-хъуналди къаршиламишна. И чкада гъакI балкIанрал алаз зверунай акъажунарни кхиле фена. Мярекатдин тешкилатчийар «Лезгийрин федеральный милли культурадин автономия» общественный тешкилат, Москва шегъердин агъулрин община, Агъул райондин ва Къурагъ райондин Гелхенрин хуьруьн администрация тир.

Техилдин бегъер кIватI хъууна

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

И йикъара Ахцегъ райондин общественный майишатра зулун магъсулрин бегъер кIватI хъууна бегъемарна. Зулун тумар цайи 505 гектардай ина санлай 751 тонн техил къачуна, яни гъар са гектардай, юкъван гъисабдалди, – 113,8 центнер. Бегъер гъиниз ийизва лагъайтIа, зулуьх цадай тум хкъяна, амаиди базардин къиметрай муштерийриз маса гузва. 2023-йисан бегъер патал цанар цунив гъелелиг эгечIнавач.

505 гектардай 751 тонн техил гзаф яни, тIимил? Цик квачир (богарный) чилера ерилу тум, миянардай шейър, зиянлу гъашаратрихъни эчIелрихъ галаз женг чIугвазвай дарманар ишлемиш тийизвай, яни агротехникадин чарасуз серенжемрал амализ тежезвай, майишатра материалринни алатрин база гзаф зайиф тир (куьгъне техника мукъвал-мукъвал къайдадай акъатзава, ам туькIуьр хъийидай устIарарни устIарханаар авач) шартIара им пис нетижа туш.

«Сурхаев» (Бабаюрт районда арендада къунвай 90 гектардин гъар са гадай 22 центнер бегъер къачуна). Авайвал лагъайтIа, районда 1000 гектардила артух майданра зулун магъсулрин тумар цадай мумкинвал ава, советрин девирда цазвай...

– Гъакъикъатда чна магъсулдарвиле республикадин эменни-малдин Министерстводин (Минимущество) ихтиярда авай куьчери хипехъанвили чилер ишлемишзава. Райондин УСХдин идарадин везифа саки меслятар къалуруналди сергъятламиш жезва. Закондалди чаз, гъатта райондин администрациядин къуллугъчийризни кваз майишатдин крариз къаришмиш жадай ихтиярар авач, – лугъузва «Ахцегъ район» муниципалитетдин хуьруьн майишатдин Управленидин (УСХ) начальник Арген Гъажиева.

Къейдин, зулун магъсулрин бегъер кIватI хъуунихъ галаз санал районда малдарри хуьтIуьн алафарни гъазурзава. Герек тир 25 агъзур тонндин чкадал гъелелиг 21740 тонн векъи алафар

Лугъун хъи, районда магъсулдарвилел анжах къуд-вад майишат машгъул я: СПК «Луткунский» (председатель Рамиз Сулейманов, 160 гектар чил цана, гъар са гектардай 17,5 центнер бегъер къачуна), СПК «Самурви» (председатель Демир Къадимов, 150 га. цана, гъар са гектардай – 18,5 центнер), СПК «Хрюгский» (председатель Девришбег Девришбеков, цайи 150 гектардин майданрай гъар жуьре себебрикди бегъер къачуз хъанач) ва Хинерин хуьруьн ИП

кIватIнава, адакай 740 тонн – самар. Алафар кIватIунин кIвалах – къвед лагъай сеферда векъер ягъун гъеле давам жезва. Гъа са вахтунда, къейд тавуна жадач, куьлуь карчин гъайванар патал хуьтIуьн къишлахрал, мублагъди хъайи шазан йисалай амуькнавайбур гъисаба къун тавуртIа, алафар гъазур туш. Адет тирвал, хипехъанар чпин гъайванар куьчар хъувурдалай къулухъ и месэладин къайгъуда жада, яни чарасуз къадар векъи ва кфетлу алафар маса къачуда.

КВЕЗ ЧИДАНИ?

Риомаджоре

Италияда Риомаджоре тIвар алай лап гъевчIи, амма фикир желбдай аламатдин шегъер ава. Ам шегъер я лугъузни жадач, уьлкведин агъалийри а чкадиз коммуна лугъузва. Риомаджоредин сад-садан кIулавай кIвалер, дараматар тик рагал экIя хъанва. Раган а патахъ Лигурийский гъуьл гала. Дараматар кIадим девирдинбур, амма гъамиша къати рангаринбур яз хуьзва. Ана юкъван асиррин ибадатхана, гъевчIи тавханаар, туьквенар ва кафеярни кардик ква. Йтижлу делил ам я хъи, ана автомобилрин гъерекатдал къадагъа ала, гъавилай гъевчIи шегъерда са машинни аквадач.

Гъеле XIII асирда грекрин

зулумрихъай катая ксари бине кутур Риомаджоре Грециядин островрин адетдин хуьруьз ухшар я. ГуьтIуь даркалри, кIлари юкъван асиррин девирдикай хабар гузатIани, алай вахтунда ана Италиядиз хас шад уьмуьрди агъавалзава.

Риомаджореда 1485 кас яшамаш жезва. Патав гъуьл гъавилай агъалийрин асул тIуьнни балугърикай ва гъуьлуьн маса суьрсетрикай ибарат я. Шегъердин кхилихъ галай тепейра агъалийри салан майваар, гзафни-гзаф зейтун ва ципицIар битмишарзава.

Риомаджоре тIебиатдал рикI алай инсанрин, туристрин фикир желбзавай гуьрчег, ажайиб чка я.

ХЪВАДАЙ ЯД ХУЬН ВАЖИБЛУ Я

Чна гъар юкъуз компотрик, хуьрекрик, чайдикни кофедик ва икI мад кваз къве литрдила гзаф яд хъвазва. Гъавилай хъвадай яд хуьн гзаф важиблу кар я.

Алимри тайинарнавайвал дуьньядин винел алай 97% яд уькIуьди я. Амай 3% чIехи пай (тахминан 70%) муркIадин маргъалар я. Къейдин, хъвадай цин 1/5 пай са чкада – чи уьлкведин чилел алай Байкал вире ава. Пешекарри тестикъарзавайвал гележегда чилел дявеар, асул гъисабдай, хъвадай яд патал кхиле фин мумкин я.

Мы познаём
ценность воды лишь когда
колодец пересыхает.

Бенджамин Франклин.

ДИН

Зурба такъат

Гъажи Гьемдуллагъ БАБАЕВ

Бисмиллагъир рагъманир рагъим! Эгер вун халис мусурман ятIа, вуна анжах сад Аллагъдиз икрамда, пак тир Къуръандиз ва Исламдиз къуллугъда. Анжах шукур хъайи Аллагъ рикIел алаз, адан тIвар мецеллаз квевай куь уьмуьр ва яшайиш дуьздаказ туькIуьриз, эрзиман мурадар ва экъуь къастар кхилиз акъудиз жада. Диндихъ миллет сад авунин, ам туьпламишунин жигъетдай зурба

къуват ава. Ингъе гъавилай гъар са мусурман чи арада Ислам вири буй тирвал кIвачел ахкъалдарун патал Аллагъди къалурзавай нурлу рекъе аваз финиз ва а рехъ михъиз хуьниз мажбур я.

«ЧIулав касса» къадагъа туш

Бязи идарайрин коллективра меслят-икъ-рар хъана, лугъурвал, «ЧIулав кассаяр» къугъвазва. Месела, цIуд кас иштиракчийри, гъарда гъар вацра 1000 манат пул эцигъаваз хъайитIа, абурукай гъар садаз нубат-нубатдалди гъар вацра 10 000 манат пул къведа. ИкI, гъар вацра 1000 манат пул гун акъван чIавалди герек къведа хъи, та квез атай 9000 манат вахкудалди, жуван сифте эцигай 1000 манат квачиз.

Щийи дуьнья

(Новый мир)

Учредитель:

Администрация
Ахтынского района
Республики Дагестан
Главный редактор
Д.Ш.ШЕРИФАЛИЕВ

Газета перерегистрирована Управлением федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по РД 22 января 2019 г. Регистрационный номер ПИ № ТУ 05-00401.

Позиция редакции может не совпадать с точкой зрения авторов, которые несут ответственность за достоверность и объективность предоставленных для публикации материалов. Рукописи не рецензируются и не возвращаются. При перепечатке ссылка на «Новый мир» обязательна.

Адрес редакции и издателя:
368730, РД, Ахтынский район,
с. Ахты, ул.Герейханова, д.33.

Телефон главного редактора
8(988)-654-59-49

Электронная почта газеты:
newworld1928@mail.ru

ИНДЕКС 63312
Газета «Новый мир» отпечатана в
ООО «Типография-М» по адресу: г.Дербент,
ул.С.Курбанова, 25. Электронная версия газеты
на сайте www.akhty.ru

По вопросам качества печати обращаться
в типографию ООО «Типография-М»
Время подписания в печать по графику 14.00.
Подписано в печать 14:00
Газета выходит 52 раза в год.
Тираж 1500 экз. Заказ № _____